

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-200>

УДК 81'324'38'42:82-051

Гладун З.О., Кульчицький І.М.
Національний університет «Львівська політехніка»**ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА**

Анотація. В сучасному мовознавстві філологи намагаються детальніше вивчити проблему авторського стилю, що не є дослідженою на достатньому рівні. У статті висвітлено поняття індивідуального стилю письменника, базуючись на працях відомих мовознавців. Порівняно поняття ідіолекту та ідіостилу в сучасній лінгвістиці, проаналізовано їхні відмінності та тотожності. Доведено, що ідіостиль може охоплювати як і сукупність усіх творів, так і декілька творів з творчого доробку письменника. Описано різні підходи щодо дослідження індивідуального стилю письменника. Встановлено, що проблема ідіостилу є однією з найактуальніших у лінгвістиці при дослідженні художнього тексту. Виокремлено підходи, які найбільш точно дають змогу вивчити поняття ідіостилу на базі текстів письменника. Висвітлено різні пояснення таких понять як індивідуальний стиль, ідіолект.

Ключові слова: авторський стиль, ідіостиль, індивідуальний стиль, ідіолект, індивідуальне мовлення, статистичний підхід.

Hladun Zoriana, Kulchytskyi Ihor
Lviv Polytechnic National University**BASIC APPROACHES TO THE STUDY OF THE INDIVIDUAL STYLE OF THE WRITER**

Summary. In modern linguistics, philologists are trying to study the problem of the author's style more deeply, but this problem has not yet been sufficiently investigated. The article covers the concept of the individual style of the writer, based on the works of famous linguists. The concept of idiolect and idyll is compared. Their differences and identifications are analyzed. It is proved that the idiostyle can cover as well as a set of all works, as well as several works on the creative achievements of the writer. Therefore, this concept is much broader. Various approaches to exploring the individual style of a writer are described. It is established that the problem of idiostyle is one of the most relevant in linguistics in the study of artistic text. The approaches that most accurately study the concept of idiocy based on the writer's creativity are highlighted. In the analysis of features in fiction, the term "individual style" occupies an important place, because it opens the possibility of defining features of the writer's outlook. Individual style is usually explored in the literary field. Recently, in linguistics, as well as in cognitive linguistics, we have seen how widely used the concept of idiostyle is to designate certain features of copyright speech. Various explanations of such concepts as individual style, idiostyle are explained. Given the current linguistic tendencies, according to which particular attention is paid to the communicative side of the text, the analysis of the writer's idiolect will consist not only of the analysis of linguistic means (lexical, morphological, syntactic, etc.), by which the linguistic picture of the world of the writer is reproduced, which reproduces his vision of the environment.), but also for consideration of the artistic text. For a long time, the attitude of linguists of different epochs and directions to the problem of the individual factor in language, or idiolect, was contradictory, showing unequal tendencies – from the known exaggeration of its role to complete neglect. The individual handwriting of the author, his manner is manifested in the very fact of selectivity, the superiority of certain linguistic means, which often become the basis for the formation of more complex, memorable images.

Keywords: idiolect, idiostyle, individual style, approach, individual speech.

Постановка проблеми У лінгвістиці вважають доречним вивчення індивідуального стилю на базі авторських текстів, які відображають мову етносу, оскільки є представником лінгвокультурного ареалу. В індивідуальному мовленні автор реалізує свій власний творчий стиль. Зазвичай, при написанні твору, автор використовує національну мову, але для того, щоб висловити власні почуття та думки, він додає в художній твір суб'єктивне напашарування. Залежно від лінгвістичних уподобань та смаків письменник демонструє нестандартність стилю за допомогою своєрідних синтаксичних конструкцій.

Оскільки до сьогоднішнього дня у мовознавстві не виокремлено єдиного терміну для дефініції значення індивідуального стилю, тим часом проблема ідіостилу є однією з найактуальніших у лінгвістиці при дослідженні художнього тексту [11, с. 164].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Тривалий час різні мовознавці різних епох по-різному ставились до значення ідіостилу. Його повністю ігнорували або значно перебільшували. Нині філологи досліджують світобачення автора та його культурні цінності пара-

лельно з ідіолектом, беручи за основу мову і письменника, який показує світ через призму свого бачення. На початку ХХ століття лінгвісти активно ввели термін «концепція автора», таким чином вона почали використовувати антропоцентричний підхід до вивчення мови. Наукове пізнання такого підходу вивчення мови паралельно розвивається разом з когнітивною лінгвістикою, етнолінгвістикою, соціолінгвістикою та окремої науки – лінгвокультурології. Різномічне вивчення різних напрямків лінгвістики спричиняє різнопланове дослідження ідіостилу автора [7, с. 168]. Враховуючи сучасні лінгвістичні тенденції. Враховуючи усі сучасні тенденції у лінгвістиці, аналіз ідіолекту складається як з аналізу усіх його мовних засобів так і з розгляду його твору, досліджуючи її як мовленнєво-розумову діяльність письменника.

Аналіз досліджень і публікацій. В. Гумбольдт був одним з перших хто популяризував вивчення повсякденної мови. Б. Блох визначив термін ідіолект як сукупність усіх потенційних висловлювань, які використовувалися в мовленні в певний час для взаємодії з іншими мовцями [7, с. 168].

Лінгвісти по-різному підходять до дослідження поняття стилю. Так, В. Виноградов та В. фон Гумбольдт наголошували на функціональному аспекті. В. Виноградов був одним з тих, хто ввів категорію авторського стилю в науку, завдяки йому, термін ідіостилу став актуальним у лінгвістичній практиці. Текст є основою для того, щоб детально дослідити авторський стиль, чим і можна пояснити манеру вибору притаманний автору. Тим часом вчені, як-от: Л. Ставицька, В. Григор'єв, Н. Єсипенко, М. Рудяков встановлюють особливості мовотворчості автора ретельно, вивчаючи літературне надбання письменника [12, с. 208]. О. Павлишенко маркерами ідіолекту називає лексичні одиниці, які певний автор використовує у своїх працях частіше аніж це роблять інші письменники у своїх творах [15, с. 214]. Б. Стельмах вважає, що домінантами ідіолекту автора є пунктуація, композиція оповіді, зорові та слухові образи, ритмомелодика [16, с. 230].

Мета статті: головною метою цієї статті є визначити основні підходи дослідження індивідуального стилю письменника та їх методи, описати терміни для позначення індивідуального стилю письменника

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час аналізу характерних рис в художній літературі, термін «індивідуальний стиль» посідає важливе місце, адже завдяки йому відкривається можливість щодо означення ознак світогляду письменника. Індивідуальний стиль зазвичай досліджують у літературознавчій площині. Останнім часом у лінгвістиці, а також когнітивній лінгвістиці ми бачимо наскільки широко використовують поняття ідіостилу для того, щоб позначити окремі риси авторського мовлення. Термін «ідіолект» набув вже сталого значення в мовознавстві [14, с. 189], тому лінгвісти називають його загальнолінгвістичним. Проте термін ідіолект є прозорішим та має конкретне значення, натомість ідіостилу властивий полісемантизм, адже тут різнобічно проявляється особистість письменника, присутні важливі для автора принципи творення тексту, і мовні конструкції внутрішнього світу митця.

Різні науковці по-різному трактують співвідношення таких термінів як ідіолект та ідіостиль. Одні кажуть, що це низка стилістичних особливостей, які є властивими для конкретного мовлення. У широкому розумінні поняття ідіолект включає відтворення конкретної мови конкретною людиною, низку текстів, які створює митець. Ідіостилем називають стиль твору, що охоплює як і сукупність усіх творів, так і декілька творів з творчого доробку письменника, адже про деякі теми автор може розповідати в декількох творах

Деякі лінгвісти (серед них І. Ковтунова) стверджують, що ідіостиль є ширшим за ідіолект, бо ідіостиль може відтворити сукупність усіх словесних засобів письменника. Інші ж науковці ототожнюють ідіолект та ідіостиль: ідіолектом та ідіостилем називають сукупність різних мовних особливостей автора (професійних, соціальних, територіальних) [10, с. 389]. Беручи до уваги ці визначення можна підсумувати, посилаючись на дефініції термінів ідіостилу та ідіолекту В. Григор'єва, який пояснює їх сукупністю мовних засобів певного індивідуума, що створюється і розвивається протягом усього його життєвого шляху. Б. Блумфілд говорив, що якщо уважно провести дослідження, то можна зауважи-

ти, що неможливо побачити людину, яка в різні часи буде однаково висловлюватись [17, с. 566].

К. Кайзен пише, що значення ідіолекту можна розділити на дві категорії. До першої він відносить сукупність всієї мови певної особи, у тому числі на усі вислови [18, с. 513]. Другою категорією виступають мовні висловлювання, не враховуючи розумовий знань чи почуттів. Багато лінгвістів акцентують увагу на мовних варіаціях, які роблять людину унікальною з-поміж інших людей, які використовують у спілкуванні той же діалект. Проте ідіолект людини тісно пов'язаний з часом, адже кожен ідіолект існує певний проміжок часу, тому його і ототожнюють з стилем. Молодограматики вважали, що людський мозок і є основним місцем творення мови. Г. Пауль ввів такий термін у мовознавство як індивідуальну мову, індивідуальну мовну діяльність, індивідуальну неоднорідність.

Когнітивний підхід та мовознавчий аналіз твору поєднуються, а сам текст можна пояснити як лінгвістичне явище, яке окреслене мовою. О. Потєбня, Ю. Лотман та інші писали про те, як важливо використовувати саме лінгвокогнітивний підхід під час вивчення тексту відтворення задуму письменника. Завдяки методам лінгвокогнітивного аналізу можна детально вивчити ментальні процеси, а також стани митця, що формують його світогляд як представника конкретного лінгвокультурного ареалу. Концептуальна картина певного етносу відображена в мовленні художнього тексту [13, с. 318].

Саме лінгвокультурний підхід в теперішній час є найбільш реалізованим при вивченні художнього ідіолекту. Така увага до лінгвокультурологічних досліджень художніх досліджень існує тому, що саме ці дослідження допомагають зрозуміти культурні орієнтири певних етносів через мовні фактури певного твору, а саме там і зашифрована національно-культурна спадщина. До слова, лінгвокультурологія ще є не до кінця вивченою, адже ще досі не виокремлена від таких наук як соціолінгвістика та етнолінгвістика [9, с. 389].

А. Вежибіцька пропонує свій підхід до лінгвокультурологічного вивчення мови, що підійде при вивченні ідіостилу автора. Для цього потрібно визначити етнокультурні смислові теми у мовних проявах. Інші ж науковці надають перевагу якісному та кількісному підходам під час аналізу літературного надбання автора. Кількісний підхід досліджує одиниці фонетичного, лексичного, синтаксичного рівнів, їх розподіл та частоту в тексті. Наступний підхід становить низку правил щодо функціонування вищевказаних засобів мовного рівня. Стилістичний аналіз визначає, які мовні засоби є у творі та як саме письменник їх використовує [3, с. 416].

Проте більшість лінгвістів вважають, що використовуючи метод кількісного аналізу, можна отримати точні дані при дослідженні мовних засобів у текстах, не беручи до уваги зміст художнього твору. Особливості ідіостилу письменника допоможуть визначити статистичні характеристики тексту [5, с. 46].

У 60-70 р.р. науковці дійшли висновку, що для більш точного вивчення ідіостилу письменника потрібний комплексний підхід до вивчення та аналізування твору. Під комплексним підходом мається на увазі синтез літературознавчих, а також лінгвістичних методів [6, с. 20].

Висновки. Отож, можемо зробити висновки, що ідіостиль є значно ширшим за поняття ідіолекту, адже ідіолект – його основний компонент, проте індивідуальний стиль письменника потребує подальшого дослідження на основі доробку митця. Щодо підходу вивчення індивідуального стилю автора, то найбільш точним є кількісний підхід, адже він аналізує текст на різних рівнях мови. Враховуючи усі сучасні тенденції у лінгвіс-

тиці, аналіз ідіолекту складається як з аналізу усіх його мовних засобів так і з розгляду його твору, досліджуючи її як мовленнєво-розумову діяльність письменника. Індивідуальний стиль автора проявляється через певні лінгвістичні засоби, які і формують його ідіостиль, адже саме ідіостиль. Отже ідіостиль є невід'ємною складовою сучасної парадигми у лінгвістиці, який все це вимагає розширених досліджень.

Список літератури:

1. Белл Р.Т. Социолінгвістика: цели, методы и проблемы. Москва, 1980. 320 с.
2. Болотнова Н.С. Изучение идиостиля в современной коммуникативной стилистике художественного текста. Москва, 2004. 25 с.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Москва, 1996. 416 с.
4. Виноградов В.В. О языке художественной прозы. Москва : Высшая школа, 1980. 340 с.
5. Волощук В.І. Мова і художня творчість. Суми, 2002. С. 42–49.
6. Гіков Л.В. Особливості вживання лексико-граматичних і лексичних одиниць в авторському стилі (на матеріалі німецької художньої прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2003. 20 с.
7. Индивидуально-художественный стиль и его исследования / заг. ред. В.А. Кухаренко. Київ, 1980. 168 с.
8. Карасик В.И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс. Волгоград, 2002. 477 с.
9. Кокіна В.В. Статистичний аналіз дієслівної лексики в авторському стилі. Тернопіль, 2003. С. 63–69.
10. Кононенко В.І. Мова у контексті культури. Івано-Франківськ : Плай, 2008. 389 с.
11. Липина Е.А. Реализация лингвокультурного концепта «Время военное Kriegszeit» в идиолектах К.М. Симонова и Э.М. Ремарка: на материале текстов военной прозы : дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Тюмен. гос. ун-т. Тюмень, 2008. 164 с.
12. Маслова В.А. Лингвокультурология. Москва : Академия, 2001. 208 с.
13. Науменко А.М. Від рецепції через інтерпретацію до аналізу. Запоріжжя : ЗДУ, 2000. С. 305–319.
14. Павличко О.О. Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2010. С. 186–191.
15. Павлишенко О. Маркери авторського ідіолекта в лексико-семантичних полях дієслів англійської художньої прози. Київ, 2004. С. 314–315.
16. Стельмах Б. Індивідуальний стиль як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Уман. педуніверситету. Серія : «Філологія (мовознавство)»*. Київ : Знання України, 2004. С. 228–233.
17. Bloomfield L. Language London, 1973. 566 p.
18. Hazen K. Idiolect. Keith Brown. (Editor-in-Chief) Encyclopedia of Language & Linguistics, Second Edition. Vol. 2006, pp. 512–513.

References:

1. Bell, R.T. (1980). Sociolinguistics: celi, metody i problem. [Sociolinguistics: goals, methods and problems]. Moscow. (in Russian)
2. Bolotnova, N. (2004). Izuchenie idiostilya v sovremennoj kommunikativnoj stilistike hudozhestvennogo teksta [The Study of Idiostyle in the Modern Communicative Stylistics of the Art Text]. Moscow. (in Russian)
3. Vezhbitskaya, A. (1996). Yazyk. Kultura [Language. Culture]. Moscow. (in Russian)
4. Vinogradov, V. (1980). O yazyke hudozhestvennoj prozy [On the language of fiction]. Moscow: Higher School. (in Russian)
5. Voloshchuk, V. (2002). Mova i hudozhnya tvorchist [Language and Art]. Sumy. (in Ukrainian)
6. Gikov, L. (2003). Osoblivosti vzhivannya leksiko-gramatichnih i leksichnih odinic v avtorskomu stili (na materialy nimeckoyi hudozhnoyi prozi) [Features of the use of vocabulary and lexical units in the author's style (on the material of German prose)] (PhD Thesis). Lviv: Lviv Ivan Franko National University. (in Ukrainian)
7. Kukharenko, V.A. (Ed.) (1980). Individualno-hudozhestvennyj stil i ego issledovaniya [Individual-artistic style and its researches]. Kyiv. (in Ukrainian)
8. Karasik, V.I. (2002). Yazykovoy krug : lichnost, koncepty, diskurs [The linguistic circle: personality, concepts, discourse]. Volgograd: Changes. (in Russian)
9. Kokina, V.V. (2003). Statistichnij analiz diyeslivnoyi leksiki v avtorskomu stili [Statistical analysis of verbal vocabulary in the author's style]. Ternopil. (in Ukrainian)
10. Kononenko, V.I. (2008). Mova u konteksti kulturi [Language in the Context of Culture]. Ivano-Frankivsk: Play. (in Ukrainian)
11. Lipina, E.A. (2008). Realizaciya lingvokulturnogo koncepta "Vremya voennoe Kriegszeit" v idiolektah K.M. Simonova i E.M. Remarka: na materiale tekstov voennoj prozy [Realization of the linguocultural concept "Military Time / Kriegszeit" in idiolects K.M. Simonov and E.M. Remark: on the material of military prose texts] (PhD Thesis). Tyumen: Tyumen state univ. (in Russian)
12. Maslova, V.A. (2001). Lingvokulturologiya [Linguocultural Studies]. Moscow. (in Russian)
13. Naumenko, A.M. (2000). Vid recepciji cherez interpretaciju do analizu [From reception through interpretation to analysis]. Zaporizhzhia. (in Ukrainian)
14. Pavlychko, O.O. (2010). Movni i konceptualni kartini svitu [Language and conceptual pictures of the world]. Kyiv University. (in Ukrainian)
15. Pavlyshenko, O. (2004). Markeri avtorskogo idiolekta v leksiko-semantichnih polyah diyesliv anglo-movnoyi hudozhnoyi prozi [Markers of authorial idiolect in lexical-semantic fields of verbs of English-language prose]. Kyiv. (in Ukrainian)
16. Stelmach, B. (2004). Individual style as an object of linguostylistic research. Bulletin of Uman. of the University: Coll. Sciences. Ave. Series: Philology (Linguistics). Kyiv: Knowledge of Ukraine, pp. 228–233.
17. Bloomfield, L. (1973). Mova [Language]. London.
18. Hazen, K. (2006). Idiolect Keith Brown. (Editor-in-Chief) Encyclopedia of Language & Linguistics, Second Edition, London.